

Радкевич, В.О. (2024). Сучасні механізми розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти в повоєнний час. *Professional Pedagogics*, 1(28), 1-11. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2024.28.1-11>

УДК 37.018:316.4:327.74

Дар'я Вороніна-Пригодій,
науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки
Інститут педагогіки НАПН України,
<https://orcid.org/0000-0003-0545-1727>
e-mail: voronina.pryhodii@gmail.com

ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГАРМОНІЗАЦІЇ ОСВІТИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ІНКЛЮЗІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Анотація. Досліджено інтеграцію освіти як важливий фактор розвитку освітніх систем країн ЄС. Акцентується на формуванні спільного освітнього простору, підвищенні мобільності учнів і відповідності національних стандартів міжнародним. Особлива увага приділяється соціальній інклюзії, що забезпечує рівний доступ до освіти для всіх верств населення. Аналізуються виклики, з якими стикаються країни ЄС, а також перспективи розвитку інклюзивної системи освіти у контексті глобалізації. Обґрунтовується важливість комплексного підходу до реформування освітньої системи в Україні для забезпечення інклюзивності та відповідності європейським цінностям.

Ключові слова: інтеграція в освіті, інклюзія, європейський освітній простір, освітній процес, здобувачі освіти.

INTEGRATION AS A TOOL FOR HARMONIZING EDUCATION AND SOCIAL INCLUSION IN THE EUROPEAN UNION

Daria Voronina-Pryhodii,
Researcher at the Department of Comparative Pedagogy
Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine

Abstract. The education integration as an important factor in the development of educational systems of the EU countries is studied. The emphasis is placed on the formation of common educational space,

increasing student mobility and compliance of national standards with international ones. Special attention is paid to social inclusion, which ensures equal access to education for all segments of the population. The challenges faced by EU countries and prospects for the development of an inclusive education system in the context of globalization are analysed. The importance of a comprehensive approach to reforming the educational system in Ukraine to ensure inclusiveness and compliance with European values is substantiated.

Keywords: integration in education, inclusion, European educational space, educational process, students.

Інтеграція освіти та соціальної інклюзії є ключовими аспектами розвитку сучасних освітніх систем у контексті євроінтеграційних процесів. Впровадження європейських підходів до освіти та інклюзії в Україні сприяє формуванню спільного освітнього простору, підвищенню мобільності здобувачів освіти та викладачів, а також забезпеченню відповідності національних стандартів міжнародним (Radkevych et al., 2023, p. 95–97). Європейська педагогічна наука приділяє значну увагу інтеграційним процесам, адже вони сприяють не лише гармонізації навчальних програм, але й розвитку компетентностей, орієнтованих на активну участь у громадському житті.

Особлива роль інтеграції полягає у сприянні соціальній інклюзії, що забезпечує рівний доступ до якісної освіти для всіх верств населення, включно й дітей з особливими освітніми потребами, представників національних меншин та соціально вразливих груп. Гармонізація освітніх підходів на основі європейських принципів, таких як рівність, солідарність та демократичні цінності, допомагає долати соціальні бар'єри та створювати умови для повноцінної участі кожного у освітньому процесі. Це стає особливо важливим для української освіти, яка перебуває на шляху реформ та прагне інтегрувати найкращі європейські практики (UNESCO, 2024a).

Отже, дослідження інтеграції як інструменту гармонізації освіти та інклюзії є важливим для визначення ефективних підходів до модернізації системи освіти. Вивчення європейського досвіду дозволяє створити умови для поступового переходу до освітньої моделі, що базується на відкритості, співпраці та інклюзивності (Локшина, 2023). Це сприяє адаптації української освіти до викликів глобалізації та євроінтеграції, забезпечуючи її конкурентоспроможність у майбутньому.

Мета дослідження – проаналізувати роль інтеграції в гармонізації освітніх систем та забезпеченні соціальної інклюзії країн членів ЄС.

У педагогічній науці країн ЄС поняття «інтеграція» трактується з кількох аспектів, враховуючи освітні та соціально-культурні особливості. Вона охоплює процеси взаємопов'язаного розвитку освіти, суспільства та культури, що спрямовані на забезпечення рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу та на підвищення якості навчання (European Commission, 2022).

По-перше, інтеграція змісту освіти. Це підхід до міждисциплінарного навчання, коли знання з різних дисциплін об'єднуються у спільні теми або проекти. Прикладом може бути інтеграція екологічних знань у курси математики, фізики та соціальних наук. Основна мета такої інтеграції створення цілісної картини світу для здобувачів освіти, яка допомагає розуміти зв'язки між різними галузями знань і їх застосування в реальному житті.

По-друге, соціальна і культурна інтеграція в освіті. Важливий напрям пов'язаний із забезпеченням рівного доступу до освіти для мігрантів, етнічних меншин та учнів з інвалідністю. Це сприяє побудові інклюзивного освітнього середовища, де кожен учень має рівні можливості для розвитку. Європейські освітні системи у межах даної інтеграції сприяють соціальному згуртуванню через формування у здобувачів освіти громадянських компетентностей та толерантності.

По-третє, інтеграція новітніх технологій та цифрових компетентностей. На сучасному етапі розвитку освіти країн ЄС інтеграція цифрових технологій і цифрових компетенцій є пріоритетом. Освітні системи адаптуються до цифрового суспільства шляхом включення нових технологій у навчальні програми та передбачені заходи для стимулювання цифрової грамотності як частини базових навичок. Цей напрям особливо важливий у межах розвитку концепції цифрового громадянства, де інтеграція цифрових технологій поєднується з вихованням свідомого, безпечного та відповідального ставлення до цифрового простору.

По-четверте, Європейська інтеграція в освіті. Поняття інтеграції також стосується гармонізації освітніх систем країн ЄС через спільні програми, такі як Erasmus+, Європейська рамка кваліфікацій (EQF) та Болонський процес. Це сприяє мобільності студентів і викладачів, а також взаємному визнанню кваліфікацій країнами ЄС.

Досягнення інтеграції в освіті ЄС стикається з кількома політичними, економічними, соціокультурними та технологічними викликами, які перешкоджають гармонізації та соціальній інтеграції в країнах-членах.

Нерівномірний економічний розвиток країн ЄС створює відмінності в освітніх системах. Багатші країни-члени мають більше ресурсів для впровадження реформ та узгодження з рамками ЄС, тоді як менш розвинені країни борються з проблемами фінансування, інфраструктури та кадрового забезпечення. Ця нерівність може сповільнити прийняття таких ініціатив, як Європейська рамка кваліфікацій (EQF) або проєктів Erasmus+, що призводить до фрагментарної реалізації. Крім того, політична нестабільність і різні національні пріоритети – наприклад, скептичне ставлення до глибшої європеїзації – часто призводять до непослідовної участі та в зусиллях з гармонізації.

На освітню інтеграцію також впливає опір з боку громад та установ, які не бажають приймати нову політику, особливо коли вона кидає виклик національним традиціям чи культурним нормам. Наприклад, інтеграція мігрантів або національних громад у загальну систему освіти часто наштовхується на опір місцевого населення, що призводить до сегрегації або виключення. Крім того, мовне розмаїття в ЄС створює проблеми для розробки спільних навчальних програм, оскільки мовні бар'єри ускладнюють мобільність здобувачів освіти і транскордонну співпрацю.

Незважаючи на сприяння ЄС цифровій трансформації, впровадження інноваційних технологій у школах та університетах залишається нерівномірним. Багато закладів освіти в економічно слабших регіонах не мають доступу до належних цифрових інструментів, інфраструктури та підготовки вчителів. Це створює «цифровий розрив», обмежуючи доступ здобувачів освіти до високоякісного навчального досвіду та ускладнюючи приведення національних освітніх систем у відповідність до цілей ЄС у сфері цифрової освіти (OECD, 2023, р. 22–23). Опір вчителів впровадженню нових технологій ще більше ускладнює зусилля, що свідчить про потребу в їхньому постійному професійному розвитку та інституційній підтримці.

Ці виклики підкреслюють складність досягнення освітньої інтеграції в рамках ЄС, оскільки політичні, культурні та технологічні фактори повинні бути узгоджено враховані для створення інклюзивної, гармонізованої системи освіти.

Майбутнє інтеграції в освіті ЄС має значний потенціал, зумовлений зусиллями, спрямованими на розвиток співпраці, інклюзивності та цифрової трансформації. Ці перспективи узгоджуються з цілями ЄС щодо сприяння згуртованості,

справедливості та інноваціям, забезпечуючи сучасність, інклюзивність та готовність до майбутнього освітніх систем у державах-членах.

Однією з ключових перспектив є подальше поглиблення співпраці між країнами ЄС у сфері освіти, досліджень та науки. Такі програми, як «Erasmus+», що охоплює формальну і неформальну освіту, професійну підготовку, молодіжні програми та волонтерство з метою підтримки мобільності студентів, викладачів і дослідників, а також розвитку стратегічних партнерств між університетами (European Commission, 2023, р. 7–10) та «Horizon Europe» – програма ЄС з фінансування наукових досліджень та інновацій, що спрямована на зміцнення наукової конкурентоспроможності і вирішення глобальних викликів (European Commission, 2021, р. 3), продовжуватимуть відігравати ключову роль у сприянні мобільності, обміну знаннями та спільним дослідницьким ініціативам.

ЄС залишається відданим побудові більш інклюзивної системи освіти, яка забезпечує рівні можливості для всіх здобувачів освіти, незалежно від соціально-економічного походження, етнічної приналежності чи особливих потреб. Очікується, що політика, спрямована на інтеграцію мігрантів та біженців, розвиватиметься, сприяючи доступу до якісної освіти в усіх регіонах. Керівні принципи ЄС щодо інклюзивної освіти підштовхуватимуть держави-члени до прийняття таких стратегій, як диференційоване навчання, індивідуальна підтримка та підготовка вчителів, орієнтованих на різноманітність та інклюзію. Розширення ініціатив з навчання впродовж життя також розширить можливості дорослих і соціально незахищених верств населення брати активну участь в освіті та працевлаштуванні (Lindner & Schwab, 2020, р. 2–3).

Документ Просування порядку денного інклюзії в європейських країнах (Taking the inclusion agenda forward in European countries), зосереджується на посиленні прав меншин через інклюзивну освіту. У ньому наголошується на необхідності розробки навчальних програм, рівному доступі до освіти, мовних правах та ефективній участі груп меншин у формуванні освітньої політики. Нові рекомендації призначені для органів державної влади, громадянського суспільства та освітніх установ (UNESCO, 2024b, р. 4–5).

У світі, що дедалі більше оцифровується, ЄС наголошує на необхідності розвитку цифрових компетентностей серед учнів, вчителів та професіоналів, щоб відповідати майбутнім викликам. Такі програми, як План дій з цифрової освіти (Digital education action plan 2021–2027), зосереджені на інтеграції цифрових навичок у навчальні програми, підвищенні цифрової грамотності та забезпеченні рівного

доступу до технологій у школах та університетах. Інвестиції в інфраструктуру ІКТ, підготовку вчителів та просування відкритих освітніх ресурсів (OER) підтримають цю трансформацію. ЄС також прагне зменшити цифровий розрив між регіонами, гарантуючи, що всі учні – незалежно від місця проживання – зможуть скористатися сучасними технологіями та цифровими інструментами навчання (European Commission, 2020).

Ці перспективи відображають довгострокове бачення ЄС щодо побудови єдиного та динамічного освітнього простору, в якому збалансовано поєднуються співпраця, інклюзія та інновації. Зміцнюючи партнерства, сприяючи інклюзивному навчальному середовищу та надаючи пріоритет цифровим навичкам, ЄС має всі можливості для створення стійкої системи освіти, здатної відповідати вимогам мінливого глобального світу.

Отже з урахуванням досвіду країн-членів ЄС гармонізація освітньої системи в Україні та забезпечення соціальної інклюзії вимагає комплексного підходу, який може включати такі пропозиції (Локшина, 2024, с. 12):

По-перше, необхідно зосередитись на розробленні інклюзивних навчальних програм, що враховують різноманітність учнів, зокрема дітей з особливими потребами, внутрішньо переміщених осіб та представників національних меншин.

По-друге, спеціалізована професійна підготовка вчителів, підвищення їхньої кваліфікації, щодо інклюзивних методів навчання та використання цифрових технологій навчання.

По-третє, активне використання програм обміну, таких як Erasmus+, для підвищення мобільності студентів та викладачів, що сприятиме обміну найкращими практиками в сфері освіти.

По-четверте, співпраця з організаціями громадянського суспільства, батьками та місцевими громадами для розробки політик, які сприяють соціальній інклюзії; розробка стратегій, що враховують культурну різноманітність України, що допоможе підвищити рівень толерантності серед учнів.

Отже, інтеграційні процеси не лише забезпечують рівний доступ до якісної освіти для всіх, але й сприяють розвитку громадянських компетентностей та толерантності серед учнів. Досвід країн ЄС демонструє, що ефективна реалізація інтеграційних стратегій потребує комплексного підходу, який враховує освітні, соціально-культурні та технологічні аспекти.

Для України інтеграція є ключовим фактором на шляху реформування освітньої системи. Запропоновані стратегії, такі як

розробка інклюзивних програм, професійна підготовка вчителів, впровадження новітніх технологій та активна мобільність, можуть значно сприяти адаптації до європейських стандартів (Локшина та ін., 2023, с. 150). Це не лише посилить конкурентоспроможність української освіти, а й забезпечить повноцінну участь усіх верств населення в освітньому процесі, створюючи справедливе та інклюзивне освітнє середовище. Досягнення соціальної інклюзії в освіті є не лише вимогою часу, але й основною умовою для побудови стійкого, демократичного суспільства в Україні, що прагне до інтеграції в європейське співтовариство.

Список посилань

- Локшина, О. (2024). Європейський освітній простір як інтеграційна перспектива української освіти. Український Педагогічний журнал, 2, 6–19. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-2-6-19>
- Локшина, О. І. (2023). Орієнтири національних політик держав-членів ЄС у галузі справедливості у загальній середній освіті. У Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки за 2023 рік (с. 18–19). Інститут педагогіки НАПН України, Педагогічна думка. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739608>
- Локшина, О. І., Джурило, А. П., & Шпарик, О. М. (2023). Європейський дослідницький простір та перспективи інтеграції для України. У Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2023: горизонти інновацій (с. 148–151): зб. матеріалів VII Міжн. наук. конф. (Київ, 25 травня 2023 р.). <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736766>
- European Commission. (2020). Digital education action plan 2021–2027. <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan>
- European Commission. (2021). Investing to shape our future: Horizon Europe. Publications Office of the European Union. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/9224c3b4-f529-4b48-b21b-879c442002a2_en?filename=ec_rtd_he-investing-to-shape-our-future.pdf
- European Commission. (2022). Progress towards the achievement of the European Education Area: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions.

- <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a5ef3055-66f5-11ed-b14f-01aa75ed71a1/language-en>
- European Commission. (2023). 2024 Erasmus+ programme guide. Publications Office of the European Union. https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sites/default/files/2023-11/2024-Erasmus%2BProgramme-Guide_EN.pdf
- Lindner, K. T., & Schwab, S. (2020). Differentiation and individualisation in inclusive education: a systematic review and narrative synthesis. *International Journal of Inclusive Education*, 1–21. <https://doi.org/10.1080/13603116.2020.1813450>
- OECD. (2023). Shaping digital education: Enabling factors and principles. OECD Publishing. https://www.oecd-ilibrary.org/education/shaping-digital-education_bac4dc9f-en
- Radkevych, V., Pryhodii, M., Kruchek, V., Voronina-Pryhodii, D., & Kravets, S. (2023). Standardisation of vocational teacher training in Ukraine. *Professional Pedagogics*, 1(26), 94–102. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.94-102>
- UNESCO. (2024a). Inclusive education: What you need to know. <https://www.unesco.org/en/inclusion-education/need-know/#:~:text=An%20inclusive%20approach%20to%20education,in terests%2C%20abilities%20and%20learning%20needs>.
- UNESCO. (2024b). Taking the inclusion agenda forward in European countries. European Agency for Special Needs and Inclusive Education (A. Watkins, V. Donnelly, G. Hughes, A. Lecheval, eds.). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000388998>

УДК 378.4+37.013

Serhii Kuliashov,

postgraduate student of the Institute of Vocational Education of the
National Academy of Educational Sciences of Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0001-5879-8105>,

e-mail: sergius.kul7@gmail.com

**PERIODISATION OF HIGHER IT EDUCATION IN US
UNIVERSITIES: STAGES OF DEVELOPMENT AND KEY
TRENDS**